

V pečevju se je zganilo. Kača! Zagomazelo mi je po hrbtu. Planila sem v robidovje, potem pa vsa opraskana v velikih skokih navzdol proti travnikom.

Od daleč opazim nekaj fantov, ki se gnetejo okrog samotnega drevesa. Ko pridem bliže, spoznam med njimi tudi Ivana. Že ga hočem poklicati, kar obstanem. Dečki so tako zaverovani v svoj posel, da me nihče ne opazi. Neprestano se zaletavajo v mršavega rjavega psa in mu nekaj kriče. Nenadoma opazim, kako se podi nekaj belega na najvišjo vejo. Mačka je! Naj se mrcina pasja le steguje, ne bo je dosegla!

Dečad se nekaj posvetuje. V hipu divje zavriskne. Na mačko se vsuje dež kamenja. Pes gromko zalaja, ves je v preži. Nenadoma skoči mačka v velikem loku na tla in se spusti v dir. Pes za njo. V joku jo uberem proti gruči. Ta me nima zamar. Spredaj teče voda, mačka okleva. Samo za hip, potem koj izgine. Pes za njo. Spustimo se v dir, da vidimo, kaj se godi. Sredi vode plava okrvavljena bela kepa, za njo pa rjava pošast.

„Pomagajte!“ kriknem na ves glas. Fantje se zakrohočejo. „Pomagajte!“ kričim hripavo. Nihče se ne premakne. Peša! Po njej bo!

Planem k vodi, tisti hip pa zgrabi pes mačko za goltanec in jo prične vleči na suho. Voda ga zanaša navzdol med grmičje. Ko se prerinem skozenj, me zazebe. Pes se je zažrl v njen vrat in ga ne spusti. Kričim, mečem kamenje. Leno se odtrga, steče k fantom. Eden ga potreplje po mokrem vratu, drugi nekaj vpijejo. Odhajajo.

Približam se stvarci na tleh. Saj to je čisto droben mucek! Po mokri, zlepljeni dlaki mu curlja kri iz goltanca. Dvignem ga, glava mu pade na trup kot svinec v vrečki. Strese me. V nekaj skokih sem zgoraj. Moram se ozreti. Tedaj se mi zazdi, da truplo leze naprej. Resnično, počasi, trudoma se vleče. V meni vre groza, stud, ogorčenje, sočutje. — Mrazi me, ščemi, duši. S silo se okrenem: res, leze, še zmeraj leze!

Tekla sem, kolikor sem mogla, proti hišam. Na ovinku se je utrgal Ivan in mi zastavil pot. Zarezal se je. Kakšne redke zobe ima, sem pomislila. Od studa nisem našla besede. Ko se mi je hotel nagajivo približati, sem zamahnila s palico, ne vem, ali po njem ali po zraku.

Nikoli več se nisva igrala.

Dogodek v Jozefi

Ferdo Godina

Baraka Jozefa je bila že dolga leta prebivališče delavcev, pocestnih deklet, pijancev in tistih „sumljivih“ ljudi, ki jih je mesto izgnalo. Bila je nagnjena od ceste v jame, kamor je nekoč mestna občina ljubljanska odlagala odpadke.

V eni izmed najlepših lukenj Jozefe je prebivala stara prostitutka Tončka. Pri njej so stanovala vsa tista pocestna dekleta, katera je prinesel veter od vseh

strani, ko so bili v mestu delavski nemiri in štrajki ali pa razne slovesnosti. Kadar deklet ni bilo, se je nagnetla k Tončki šestorica delavcev, ki so drugače spali v dolgem, nagnjenem hodniku, v katerega je zrlo nebroj praznih drvarnic. Eden od delavcev je legel k Tončki, druga dva na „zakonsko posteljo“ poleg, trije pa so spali po tleh. Drugo noč je šel drugi k Tončki, druga dva na „zakonsko posteljo“ in tako dalje. Menjavali so se vsako noč.

V tistem času pa je bila v mestu velika slovesnost. Prostitutke so zavohale srečo; pri Tončki so spale na posteljah in po tleh.

V takih nočeh ni šestorica na hodniku dobro spala. Moški, ki so prihajali z dekleti, so delavce budili. Šele v jutranjih urah se je Jozefa umirila.

Jesenska noč je bila hladna. Na cementnih tleh hodnika je cvetel leden mraz in skozi vsako špranjo je silil hlad. Po dva in dva so spali delavci v ozkem prostoru, oblečeni in obuti ter pokriti s cunjami. Tu ni bilo slišati smrčanja. Tistega prijetnega spanja, v katerem človek otrpne, v katerem se vsak ud do onemoglosti spočije, takega spanja ni bilo. Nemir in mraz, da, mraz je žrl šestorico sleherno noč. Drgetanje in nemirni glasovi so v jutranjih urah trgali leseno ozračje v Jozefi.

Stari Antolin se je dvignil. Spal je s Činčem na hodniku najvišje. Zazehal je, vztrepetal v mrazu in se pokrižal. Pri njunih nogah je spal Škrbič z Zelkom. Najnižje pa sta spala Gruškovnjak in Hozjan. Gruškovnjak, že oženjen, je imel dva in štirideset let, Hozjan pa šele osemnajst. Ležala sa tesno drug pri drugem. Antolin ju je gledal. Dva dni je delo na stavbi stalo, pa sta že pohitela domov kakor otroka. Snoči sta se vrnila. V Jozefi je bil hrup, ker so imela dekleta mnogo posla in zaslužka.

„Dečki, čas je,“ je rekel Antolin. Tako je bilo vsako jutro. Nikoli ni zamudil svojega časa.

Činč se je pretegoval, Zelko pa je stegoval roke izpod cunj.

„Vrag naj še spi v Jozefi,“ je godrnjal Škrbič. Sedel je in se praskal po hrbtu. „Kdaj bomo postali kakor drugi ljudje. Še živini je lepše. Bogme, rajši bi bil konj, kakor to kar sem.“

Nihče ni na to rekel besede. Enoličnost vsakdanjega življenja jih je otopela.

„Zbudi jih,“ je rekel s hripavim glasom Antolin. Videlo se mu je, da mu manjkajo sprednji zobje.

Škrbič se je obrnil k Antolinu, kakor da bi se na nekaj spomnil. „Antolin,“ mu je dejal pikro, „ali bomo tudi mi segnili tu pri podganah, kakor ti?“

Činč se je nasmehnil, nato je zazehal. Zavezoval si je čevlji.

„Zbudi jih, če ti pravim,“ se je vznemiril v molitvi Antolin. Zelko se je razodeval. Činč si je nažigal cigareto.

„Najbolje bo, če gremo domov, ljudje!“ je govoril Hozjan, ki je še ležal tesno ob Gruškovnjaku. Zdelo se je, kakor da se boji — če bi vstal — pregnati tu ob oglodanih letah lepa čustva. „Doma trgajo koruzo in mošta je že povsod dosti.“

„Vstanite!“ je zatulil Škrbič in prejšnja nejevolja se mu je potrojila.

Škrbičev glas je zamrl med temnimi prostori. Pri Tončki se je nekdo zbudil. Delavci so se dvignili, samo Hozjan je sedel poleg Gruškovnjaka, ki se je še grel pod odejo.

V bližnji cerkvi je vabilo k službi božji. Ob tem času je moralo biti že vseh šest pokonci. Ko je pritrkavalo drugič, so morali biti že na stavbi. Po tem so se ravnali vsako jutro.

„Vaša hčerka se ženi, Antolin,“ je dejal Hozjan in si zapenjal hlače. Misli so mu stalno blodile po domačem kraju.

„Mi boš že povedal na stavbi. Zakasnili smo se. Zbudi Gruškovnjaka.“

Hozjan se je nagnil h Gruškovnjaku: „Ne spiš več doma, v Jozefi si,“ je govoril glasno in iskal med cunjami kapo.

Škrbič je že odhajal iz barake in udaril po vratih prostitutk, da bi se jim maščeval za nemirno noč. Tudi Činč se je napotil za njim. Ker se pa Gruškovnjak le ni zganil, ga je zgrabil Hozjan za ramo. Toda v hipu je onemel.

Gruškovnjak je bil trd.

„Jezus,“ je kriknil fant. „Mrtev je.“ Skočil je z ležišča in stekel po hodniku. Zgrabil se je za late. Zobje so mu šklepetali, kakor da bi ga lovili strahovi. V Jozefi je za hip nastal mir. Gruškovnjak je negiben ležal pod cunjami. Škrbič se je vrnil.

Nemo so zrlí Gruškovnjaka na tleh, le Hozjan se je stiskal k latam in šepetal: „Mrtev je, mrtev je.“ V tem nemem molku so preživljali vse, kar se je prenašlo zgodilo. Vstaneš in misliš, da se je začel dan, podoben tisoč dnevom v Jozefi, pa se ta, ki je vsak dan z drugimi vstajal, se oblačil in godrnjal nad življenjem, ne dvigne več, temveč umre!

Antolin je stopil k mrliču. Sklonil se je h Gruškovnjaku in mu skušal dvigniti glavo. Bil je trd in mrzel, oči je imel na pol odprte. Kazal je zobe. Blede ustnice so bile raztegnjene v bridek smehlaj.

„Ni ga več med nami,“ je rekel nekam slovesno Antolin. Zravnal se je in pogledal po ostalih. Nihče mu ni odgovoril.

„Kaj sedaj,“ je nadaljeval. „Eden naj stopi na policijo.“

Činč se je obrnil in brez besede odšel. Iz Tončkine sobe se je slišal razgovor žensk in moških.

Tiha žalost je zavladala na hodniku. Nobeden ni mogel verjeti, da je Gruškovnjaka res vzelo. Stali so ob mrliču, v lisastih, z malto poškopljenih oblekah.

Vrata Tončkine sobe so se mahoma odprla. Na pol oblečene ženske z golimi rameni in z razpuščenimi lasmi so se prerivale na hodnik. Za njimi so stegovali vratove neprespani, od vina in žensk opiti moški.

V Škrbiču je zavrelo. Skočil je pred te ljudi in stisnil pesti.

„Marš, mars,“ je zavpil. Obstali so. Nenaden Škrbičev nastop jih je zaustavil.

„Kaj pa je?“ se je oglasil moški, ki je držal pred seboj žensko za gola ramena in stegoval vrat, da bi bolje videl.

„Reva! Kako se cvre, zvečer bo pa spet prosil,“ se je obregnila obenj ženska s preklačno ustnico in brez zob v čeljustih.

Škrbič je z vajeno gesto segel v žep, potegnil nož, ga odprl in siknil: „Marši!“

Potuhnili so se in se mrmraje vrnili. Preden so bili v sobi, so se še slišale besede „policija“ in „mrlič“.

Nobeden od delavcev se ni ganil. Takih prizorov je bilo v Jozefi več, kakor je dnevo v letu.

„Policije ne bo tako kmalu,“ je dejal Škrbič, ko si je oddahnil. „Sedimo.“

Trudno so posedli, kakor da bi se bili pravkar vrnili z dela. Hozjan je še stal pri latak. Bil je mrtvaško blede. Občutek, da je prespal pod odejo z mrtvecem, ga je navdajal z grozo, ki mu je pretresala telo. Spominjal se je, kako je držal Gruškovnjaka v polsnu čez pas, kako ga je v mrazu stiskal k sebi kakor vsako noč. Drgetal je, da so se tresle late, ki niso bile zgoraj pribite.

V cerkvi je pritrkavalo drugič. Nihče ni dvignil glave. Zdaj bi morali biti že na stavbi. Danes ne bodo delali.

„Zadela ga je kap,“ je dejal Antolin in ni odtrgal oči od mrtveca.

„Hozjan, ti si bil z njim,“ se je obregnil Škrbič na fanta. „Kaj se bojiš? Sedi sem!“

Hozjan je komaj odtrgal prste od lat. Ognil se je mrtveca in sedel za Antolina.

„Se je sprl z ženo?“ je vprašal kratko Škrbič.

„Nekaj je že bilo,“ je govoril s tresočim se glasom Hozjan. „Žena ni šla z njim na kolodvor kot navadno. Prišel je v Ljubljano popolnoma prazen.“

Molčali so.

„Nekateri pravijo,“ je nadaljeval Hozjan, „da je zanosila ta čas, ko je bil on tu.“

Glasovi s ceste so od časa do časa prodrli sem med stari les.

„Teško je pustiti doma tako ženo, na katero se ne moreš zanesti,“ je počasi govoril Antolin.

„Oh,“ je zadirčno pripomnil Škrbič, „kolikokrat bi nam moralo počiti srce, Antolin, nama pa ni nič.“

Gruškovnjak je ležal v cunjah sredi med njimi. Vsako jutro so skupaj vstali, skupaj so prenašali čez dan trpljenje, skupaj so zvečer legali spat.

Nekje v Jozefi je zaropotala lata. Podgane so se podile po temnih kotih.

„Doma ga nisem niti enkrat videl,“ si je hotel Hozjan olajšati srce.

„Zakaj si se vrnil ti?“ je vzkipek Škrbič. „V ustih imaš še materino mleko, doma bi ostal! Ne vidiš, kaj se je zgodilo z Gruškovnjakom?“

Staremu Antolinu so se skalile oči. Da bi drugi ne videli solz, se je sklonil nad Gruškovnjaka in ga pokril čez glavo. Potem so molče čakali na policijo.